

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășiilor și însoțirilor economice,
cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30. a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA“

Anul II.

ORĂȘTIE, 10 Martie v. 1907.

Nrul 9.

Porniri la muncă.

Mișcarea însoțirilor apreciată de „Asociațiune“, de „Albina“, de popor peste tot locul. Nădejdi de muncă.

Dorul să avem și noi Români tovarășii economice la sate să lățește tot mai mult, tot mai însuflețitor.

Nime nu întreabă și nici nu trebuie să întrebe, că prin cine și cum s'a pornit mișcarea și că cine sunt aceia, care luptă acum la sate pentru întruparea acestei minuitoare idei. Pe toți trebuie să ne însuflețească *faptul* — că mișcarea pentru tovarășii s'a pornit în sfârșit și la noi Români. S'a pornit — și să pornește cu mulți sorti de izbândă.

Prin sate, în adunările de pe la porți, în întîlnirile lor, sătenii sfătuesc cu încredere și cu cumpăt, cum să-și alcătuiască vre-o tovarășie, ca de început fie și mai mică, mai neînsămnată. Dela sfaturile aceste până la împlinirea lor e numai o cale foarte scurtă.

Cu o nizuință binefăcătoare s'a pus pe lucru și Asociațiunea noastră din Sibiu și prin prelegerile economice, prin îndemnurile și înlesnirile, ce le face, împretinește și sfătuie pe sătenii noștri și pe binevoitorii lor conducători, să munciască pentru alcătuirea de tovarășii pe sate.

În mișcarea aceasta pe cit de însuflețită, pe atît de cu minte întră acum și cel mai chemat factor — băncile noastre românești, care într'o vreme îngăduiau temeri, că au nedumeriri față de mișcarea pentru tovarășii.

Începutul și de data asta îl face banca „Albina“ din Sibiu, care prin adunarea sa generală delă 23 Martie își schimbă statutele, stătorind în §-ul 3 (schimbat) că „Societatea este încredințată a înființa filiale, reu-

niuni de credit, comandite și agenturi.“

Prin lărgirea lucrărilor sale, potrivit noiei schimbări din statute, banca „Albina“ va putea face fondări care să ajute tot mai mult viața economică a poporului nostru.

Nu știm încă gîndul, cum doresc conducătorii „Albinei“ să întrupeze noua activitate, ce și-o impun prin această rînduială a statutelor schimbate, dar' judecînd după cum să arată dorul sătenilor, credem că și „Albina“ s'a pătruns pe deplin de înșămnatatea tovarășiiilor pe sate și cit de curînd va munci cu dinadinsul pentru înființarea de tovarășii. Întru-cît datorința asta nu să ține pentru plănuita „Reuniune a băncilor române“ — băncilor noastre, în frunte cu „Albina“, sunt chemate să găzduiască mișcarea pentru tovarășii pe satele noastre. Cînd va începe lucrarea aceasta „Albina“ — suntem siguri, că pilda ei va fi urmată de o mulțime dintre băncile noastre și în chipul acesta suntem pe cale de a avea în curînd tovarășiiile sătești — atît de mult impuse de nevoile sătenilor noștri.

Dacă bine înțelegem lucrurile, mișcarea, în felul cum noi credem că ar trebui să se facă, e o mișcare dintre cele mai gingașe.

Numai un plan bine statorit ar putea să asigure rolul de căpetenie pe sama băncilor noastre în treaba tovarășiiilor pe sate.

Ținîndu-să samă de însuflețirea și rostul, ce-l are inițiativa proprie (cînd sătenii ei de ei pornesc să-și alcătuiască tovarășia lor) și apoi cînd nu să va pune în locul întii numai și și numai ajungerea de roade bănești — mișcarea băncilor noastre pentru alcătuirea de tovarășii, în cea mai scurtă vreme va putea fi una dintre cele mai prețioase lucrări, legate de ins-

titutele noastre de bani — dela care, cu drept să așteaptă să muncească tot mai mult pentru binele adevărat al poporului.

Lucrînd băncile noastre, în felul cum și din rîndurile aceste să pricepe, că gîndim și noi, ni-să îmbiie privilegiul ca să avem mai iute decît s'ar fi putut crede una ori mai multe Centrale de tovarășii, create ori sistemizate de cătră băncile noastre.

Gîndul ne poartă departe, departe, pe cîmpii înflorite cu flori sădite și crescute sub mîna conducătorilor noștri de bănci.

Dar' despre asta — în alt număr viitor.

Asigurarea vitelor.

— Cum o au alți și cum o avem noi? —

Cu alte privilegii am spus, că până acum în toată țara este numai o singură societate comercială, care și-a luat ca țintă asigurarea vitelor. Societatea asta, care e alcătuită ca ori-care altă societate de asigurare (contra focului ori pentru caz de moarte). să află în Budapesta, sub numirea de „Societatea maghiară pentru asigurarea mutuală a vitelor, ca însoțire“ și e alcătuită abia de 8 ani.

Din socoțile anuale, ce le-a publicat această societate acum de curînd, știm că la sfîrșitul anului 1906 a avut în asigurare 34 mii 311 capete de vite (și anume 2124 cai, 954 porci și 31 mii 233 vite cornute) — toate în preț de 12 milioane 176 mii 348 cor. În anul 1906 societatea a plătit peste tot pagube în preț de 146 mii 520 cor. 98 fileri. Dintre cele 34 mii 311 capete de vite, în anul 1906 au perit numai 523 capete.

Pagubele în vite au fost împedecate mult prin altoirea vitelor cu serum contra armurării.

Societatea aceasta, care cu sfîrșitul anului 1906 avea în total un capital de 211 mii 700 cor. și fonduri de rezervă cu deosebite scopuri în sumă de 106 mii 695 cor., — a alcătuit în vre-o 30 sate mici tovarășii sătești pentru asigurarea vitelor, cu deosebire în Săcuime și în partea despre Miază-Noapte a țării. Tovărășiile aceste însă sunt mai mult un fel de agenturi a societății din Budapesta.

Cheltuielile mari cu conducerea și prețuirea, dar' mai ales faptul, că societatea aceasta nici până acum n'a găsit încă *temelia cea potrivită* pentru plata și împărțirea taxelor, precum nici pentru despăgubirile, ce să ivesc, a făcut ca această societate mai ales în anii dințiiu, a avut *perderi mari*. Din micile cîștiguri ce s'au ajuns în cei din urmă doi ani (în 1905 de 503 cor. și în 1906 de 1609 cor. cîștig curat) acopere și acum tot la perderile de mai înainte.

Temelia pe care ne ni-zuim noi să înleznim alcătuirea de tovarășii pentru asigurarea vitelor, e cu *totul alta* decît cea folosită de societatea din Budapesta.

În felul cum noi sfătuim să se facă tovarășiiile pentru asigurarea vitelor, *nu poate să păgubească tovarășia!* Căci noi nu stătorim taxe pe an deopotrivă, cum să face la societatea din Budapesta. La ei după fiecare vită asigurată să plătește la an o anumită taxă, și-apoi și cînd per și cînd nu per vite — tot aceeași taxă e de plătit.

În acest chip în anii, în care per vite puține, societatea poate plăti din taxe despăgubirile, ba îi mai și rămîne ceva. Cînd însă per vite multe, taxele, cari sunt tot în aceeași sumă, nu ajung ca să se plătească pagubele, și așa societatea are *perdere*. Pe cum să poate vedea — aici totul merge pe

noroc — ca la ori-ce altă societate de asigurare.

Noi însă nu așa dorim să avem tovărășiile pentru asigurarea vitelor. *La noi dacă nu per vite, nime nu plătește nici o taxă* — în afară de taxa de înscriere, plătită odată pentru totdeauna la intrarea în tovărășie. Iar' când per vite, de atâtea ori să plătesc taxele, cele mici, de câte ori să întâmplă vre-o pierdere ori schilăvire în vite.

În felul acesta tovărășiile ce îndemnăm noi să se facă pe satele noastre, nu pot avea pagube nici odată, căci totdeauna dau din ceea-ce primesc dela membrii — caz de caz.

Așa fiind tovărășiile noastre sunt mai mult tovărășii de ajutorare, când toți purtăm paguba fie-căruia și fiecare poartă paguba unuia. Asta e creștinesc și asta e calea cea mai potrivită, ca să fim ajutați, fără ca cineva să fie păgubit prin ajutorarea cuiva.

Pe astfel de temelii am dori să avem una ori mai multe tovărășii Centrale pentru asigurarea vitelor, care să grijască și să ajute micile tovărășii de pe sate.

Cum să pot face astfel de centrale, — spunem în numărul nostru viitor.

Despre pomărit.

III.

Ca să avem o grădină cu pomi, frumoasă bine îngrijită, trebuie să știm, în ce fel să facem sădirea. Ori unde mergem și vedem o grădină frumoasă, acolo totodată vedem pomii sădiți în șir. Și așa e mai bine. Deoarece depărtarea (distanța) unui pom de altul așa să poate socoti mai ușor, după aceea nici umbra nu strică ierburilor s'au legumelor. Mai ales în legătură triunghiulară! Cum să face aceasta? Dacă, spre pildă, avem să sădim trei șire, atunci pomul cel dintii al șirului cel dintiiu trebuie să cadă într'un drept cu pomul cel dintiiu al șirului al treilea, iar' pomul cel dintii al șirului al doilea; cu atît mai înlăuntru, cu cît e mai mare jumătatea dis-

tanței unui pom de altul în acelaș șir. Forma e așa:

Să vedem acu după cele spusă cum să facem sădirea? Fiind groapa pregătită în modul amintit, pămîntul cel mai bun (care a fost deasupra) îl mărunțim și învăluim cu gunoiu bine copt și uscat, după cum pofteste firea pămîntului. Din pămîntul acesta așa pregătit punem puțin la o parte (de ce? vom vedea), iar' cu cel rămas în însași groapa facem un dîmburel. Acum luăm pomușorul (care înainte de sădit cu o zi l'am pus cu rădăcinile într'un amestec subțire făcut din apă, pămînt și gunoiu copt) și-l punem în groapă pe dîmbușor așa ca rădăcinile să se lățască pe dunga dîmbușorului, apoi luăm pămîntul pus la o parte și cu acesta învăluim rădăcinele presărîndu-l. Pomușorul, în vreme-ce învălim rădăcinele din cînd în cînd trebuie clătît ca să nu rămînă loc gol printre rădăcini; apoi apăsăm puțin pătura aceasta și după lipsă o udăm. După aceste luăm pămîntul care l'am săpat din fundul groapei, și ridicăm din el în jurul pomușorului o movilă rotundă ridicîndu-i marginile, dîndu-i formă de talger sau blid. Aceasta să numește apoi talgerul pomului. E de însămnat, dacă sădim în dungă de deal, atunci marginea talgerului care caută spre deal în sus trebuie lăsată deschisă, ca apele ce curg în jos să poată intra ușor în talger.

De multe-ori pe lingă cea mai mare grijă să întâmplă că mulți din pomușorii aduși sosesc ofiliți zbirciți la coaje, poate, uscați. Dacă ne temem că așa nu să vor prinde, (și ne putem teme), atunci purcedem în modul următor: Tăiem puțin vârful rădăcinilor mai bine cum trebuie și îi punem cu rădăcinile în apă vreme de 2 zile; sau îi culcăm dealungul în apă până-ce coaja zbircită să netezește!

În ținuturi mai călduroase, mai secetoase, unde pămîntul să uscă iute și nu poate căpăta umezeala trebuincioasă; pentru păstrarea umezelei e bine potrivit modul următor. Anume împrejurul pomilor, mai ales tal-

gerul lor îl acoperim cu iarbă cosită, gunoiu copt, sau frunze uscate putregae, udat fiind bine înainte pămîntul. Mai bine e dacă aceasta să face după o ploaie bună.

Fiind gata cu sădirea pomușorului, acesta are lipsă de proptă, de par lingă sine ca vînturile, vijeliile, tempestățile să nu-i strice! În tocmai cum are lipsă copilul de proapta bine-făcătoare a părinților ca în vrîstă fragedă să fie scutit de vijeliile, năcazurile vieții, cînd lăsat singur ori-ce suflare de vînt l'ar doborî! Fraților! cînd vedeți un pomușor proptit, aducețivă aminte că și copiii vostri, vlăstarele tinere și fragede au lipsă de proptă, de aripile voăstre grijitoare! Să nu-i lipsiți nici odată!

Precum copilul în vrîstă fragedă, așa și pomul sădit în anii dintii după sădire, are lipsă de o grijire mai întinsă, mai bună. Să nu gîndim, că după sădit putem sta cu mâinile puse'n poală, și a aștepta roada! Și aici să adeverește zicala „cum vei sămana, așa-i secera“ — cum vei îngriji pomul așa-ți va aduce roadă! La pomii sădiți, mai vîrtos la 3 părți trebuie să fim băgători de samă cînd e vorba de îngrijirea lor.

Crengile și ramurile toate la olaltă formează așa numita coroana sau podoaba pomului. A doua parte e trunchiul, a treia o formează rădăcinele din pămînt.

Ce să ține de coroană, aceasta așa să va desvolta, în așa formă, așa deasă, cum o vom forma noi. De aceea crengile în cei dintii 3 ani, primăvara cătră virf le ciuntăm puțin totdeauna asupra unui ochiu sau mugur. Aceasta e însă lucru, care presupune cunoștință și îndeletnicire mai amănunțită cu lucrul. Coroana și fără să o ciuntăm încă să desvoaltă, crește destul, ce e drept nu în forma cum am vrea noi. Aceasta însă nu e lucru de căpetenie! Avem noi cu coroana lucrul destul, care stă din depărtarea crengilor netrebuincioasă, nefolositoare; din tăierea lurgerilor, cari sug nutrețul dela roadă; din curățirea mușchiului și scoarțelor uscate, asemenea și a viscului!

Dacă coroana e prea deasă,

atunci multe crengi nefolositoare trebuie depărtate, căci pomul nu e în stare a le hrăni cum să cade. Aceasta o facem așa, că toate acele crengurele sau crengi, cari încrucișează pe altele și cresc înlăuntru, le tăiem cu un cuțit sau cosor bun (de care nici un econom nu poate fi lipsit). Dacă vedem, că care-va creangă a rămas în creștere și dezvoltare de celelalte, aceasta în a treia parte sau în jumătate o ciuntăm asupra unui ochiu (mugur) ca să crească mai iute, ce să și întâmplă; mai ales, dacă creanga astfel ciuntată, legîndu-o o facem să stee în sus.

Cele mai nefolositoare crengi pe pomi de bună samă sunt cele aproape sau de totului uscate, cari asemenea sunt de tăiat și pus pe foc. Ce-s lurgerii? Acele crengurele sau nelușe cari cresc de lingă locul acela, de unde s'a tăiat cînd-va vre-o creangă. Acestea încă nu-s nici de un folos ci numai sug hrana dela celelalte crengi, sunt dar' de tăiat. Să poate însă întâmpla, că cite un luger nu trebuie tăiat, și anume atunci, cînd acesta mai tîrziu poate slugi do creangă. În cazul acesta să ciuntă de jumătate. Mai bine-i a tăia lurgerii toamna după culgerea roadei.

Așa trebuie grijită coroana, mîntuindu-o de cele nefolositoare în fiecare an. Tăietura să fie chiar în locul acela de unde a crescut creanga tăiată. Locul să fie netezit și oblit frumos și uns cu ceară de altoi (dacă locul e mic) sau cu amestec făcut din lut și cătran (dacă locul e mare).

Nici nu gîndesc oamenii, cîtă paguba pricinuesc mușchii și scoarțele uscate atît pe crengi, cît și pe trunchiul pomului. Aceste-s mai de multe ori ciurburile tuturor morburilor și omidelor, insectelor păgubitoare. De aceea nu pot recomanda în destul curățirea crengilor de mușchi și scoarțe uscate, ce să se întîmple primăvara de cu vreme, înainte de ce ar eși omidele din ouă. Curățirea mai ușor să poate face dacă cu ceva sculă radem mușchii și scoarțele uscate; sau le frecăm bine cu poșomoage da paie. Să grijim însă să nu vătămăm coaja fragedă; dacă totuși o am vătămăm

